

funt usque ad Christum ducem, quas prædixerat Daniel Propheta.

Adest nihilominus & is qui per Job prædictus est belluam ingentem consumpturus: qui & dedit potestatem familiari- bus suis discipulis calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici nihil ab eo nocendis.

PAMPHILUS. Hæc est de summis rebus: id est, de sancta Trinitate Origene fides: quam ex paucissimis testimoniiis, de compluribus ejus voluminibus assumptam edocui- mus. Et quid tam rectum, quid tam verum, quid tam ca- tholicum, quid certe ad instructionem omnium magis utile, vel apud istos certe ipsos qui inimica adversus eum mente de- sciviunt, quid tam irreprehensibile? Et quidem in summa hæc posuisse de fidei ejus documento ac probatione, sufficeret: nisi etiam ad reliqua quorum eum criminantur respondere necessarium videretur.

Intuemur tamen quæ sint istæ ipsæ criminationes, quæ à malevolis intenduntur.

Prima illa est, quod dicunt eum innatum dicere Filium Dei.

Secunda, quod dicunt eum per prolationem, secundum Va- lentinum fabulas, in substantiam venisse Filium Dei dicere.

Tertia, quæ his omnibus valde contraria est: quod dicunt eum secundum Artemam, vel Paulum Samolatenum purum hominem: id est, non etiam Deum dicere Christum Filium Dei.

Quarta post istas est, quæ omnibus istis adversatur, cæca enim est malitia, quod dicunt eum dicere *θεωσις*, id est, putativè tantum & per allegoriam, non etiam secundum ea quæ juxta historiam referuntur gesta esse, quæ omnia à salva- tore gesta sunt.

Quinta illa quoque criminatio est, qua asserunt eum duos Christos prædicare.

Sexta, addunt illud quoque quod historias corporales, quæ per omnem sanctam Scripturam referuntur de gestis sancto- rum, penitus denegat.

Septima, sed & de resurrectione mortuorum, & de impio- rum pœnis, non levi impugnant eum calumnia, velut negan- tem peccatoribus inferenda esse supplicia.

Octava, quidam vero disputationes ejus, vel opiniones quas de animæ statu, vel dispensatione differunt, culpant.

Nona & ultima vero, in eum est criminatio illa, quæ cum omni infamiatione dispergitur *μηνονομαστός*: id est, quod humanas animas in muta animalia, vel serpentes, vel pecu- des asserat transmutari post mortem: & quod etiam ipsæ mu- torum animalium animæ rationabiles sint. Quam criminatio- nem idcirco novissimam posuimus: ut plura de libris ejus coaccervantes exempla, evidentius ejus falsitas nosceretur. Si ergo bene meminimus ordines criminationum, quas supra conscripsimus, incipiamus à prima.

QUOD EX DEO PATRE NATUS EST

filium unius cum patre substantiæ. Ex primo libro Epistolæ ad Romanos. Origenes.

QUÆRAT fortassis aliquis si filius charitas est: præ- cipue propter hoc quod Joannes ad Deum Patrem retu- lit hanc vocem, dicens, quia Deus charitas est. Sed rursus ex ipsa ejus Epistola proferemus & illud quod ait: Charissimi diligamus invicem: quoniam charitas ex Deo est. Qui ergo dixit, quia Deus charitas est: ipse iterum docet charitatem esse ex Deo, quam charitatem credo non esse alium nisi uni- genitum filium ejus: sicut Deum ex Deo, ita charitatem ex charitate progenitam. Unigenitus filius salvator noster, qui solus ex patre natus est, solus natura, & non adoptione fi- lius est. Unus ergo verus Deus solus habet immortalitatem: lucem habitat inaccessibleem. Unus ait verus Deus: ne scilicet multis veri Dei nomen convenire credamus. Ita ergo & hi qui accipiunt spiritum adoptionis filiorum, in quo clamant, abba Pater, filii quidem Dei sunt: sed non sicut unigenitus filius. Unigenitus enim natura filius, & semper & insepara- biliter filius est: ceteri vero pro eo quod susceperunt in se Filium Dei, potestatem acceperunt Filii Dei fieri. Qui licet non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex vo- luntate viri, sed ex Deo nati sunt: non tamen ea nativitate sunt nati, qua natus est unigenitus filius. Propter quod quan- tam differentiam verus Deus habet ad eos quibus dicitur,

ego dixi dii estis: tantam habet differentiam verus filius ad eos qui audiunt, filii excelsi omnes.

DE LIBRO EPISTOLÆ AD HEBRÆOS.

Quod *ὁμοθυσος* est cum Patre Filius, id est, unius substantiæ.

INTERROGAMUS igitur eos quos piget confiteri Deum esse Filium Dei, quomodo poterat sola humana natura, nihil in se habens eximium, neque aliquid divinæ substantiæ, hæreditatem capere, omnem principatum, & omnem potesta- tem & virtutem, & his omnibus præferri ac præponi à patre. Unde rectum videtur quod præstantior esse debeat is qui hæ- reditatem capit: & genere utique & specie & substantia & sub- sistencia vel natura, atque omnibus quibuscumque modis debet esse præstantior.

PAMPHILUS. Et post pauca in eodem libro. ORIGENES. Cum autem discutitur hoc quod dictum est, de Filio Dei quod sit splendor gloriæ: necessario videtur simul differen- dum, & illud quod dictum est, non solum quia splendor est lucis æternæ, sed & quod huic simile in sapientia Salomonis refertur: in qua seipsam sapientia describit, dicens: Vapor est enim virtutis Dei, & aporrhæa omnipotentis Dei gloriæ purissima.

PAMPHILUS. Et post aliquanta. ORIGENES. Opor- tet autem scire nos: quia per ineffabilia quædam & secreta & recondita quodammodo, vim sibi faciens scriptura sancta, conatur hominibus indicare, & intellectum suggerere sub- tilem, vaporis nomen inducens. Quod ideo de rebus corpora- libus assumptis: ut vel ex parte aliqua possimus intelligere: quomodo Christus qui est sapientia, secundum similitudinem ejus vaporis, qui de substantia aliqua corporali procedit: sic etiam ipse ut quidam vapor exoritur de virtute ipsius Dei: sic & sapientia ex eo procedens, ex ipsa Dei substantia genera- tur: sic nihilominus & secundum similitudinem corporalis aporrhæe esse dicitur: aporrhæa gloriæ omnipotentis pura quædam & sincera. Quæ utraque similitudines manifestis- sime ostendunt communionem substantiæ esse filio cum patre. Aporrhæa enim *ὁμοθυσος* videtur, id est, unius substantiæ cum illo corpore ex quo est vel aporrhæa vel vapor.

PAMPHILUS. Satis manifeste, ut opinor, & valde evidenter ostensum est, quid Filium Dei de ipsa Dei substantia natum dixerit, id est, *ὁμοθυσος*, quod est ejusdem cum patre substantiæ: & non esse creaturam, neque per ado- ptionem, sed natura filium verum, & ex ipso patre ge- neratum. Superest ut & secundæ criminationi illatæ sibi ab acculatoribus per nos quidem prolatis: sed suis ver- bis ipse respondeat, duobus vel tribus testimoniis adhibi- tis, quibus æquum est secundum legem nostram omne ver- bum stare.

NON PER PROLATIONEM NATUM

esse Dei Filium, secundum Valentini impietatem. Origenes.

EGO arbitror quod sufficere debeat voluntas Patris, ad subsistendum hoc quod vult pater. Volens enim non alia via utitur, nisi quæ consilio voluntatis profertur. Ita ergo & ab eo filii substantia generatur: quod necesse est in primis suscipi ab his qui nihil ingentium, id est, innatum præter solum Deum Patrem fatentur. Observandum namque est, ne quis incurrat in illas absurdas fabulas eorum, qui pro- lationes quasdam sibi ipsis depingunt: ut divinam naturam in partes vocent, & Deum Patrem, quantum in se est, dividant: cum hæc incorporea de natura vel leviter suspicari, non so- lum extremæ impietatis sit, verum etiam ultimæ insipientiæ: nec omnino vel ad intelligentiam consequens: ut incorporeæ naturæ substantialis diviso possit intelligi. Magis autem sicut voluntas procedit à mente, & neque partem aliquam mentis secit, neque ab ea separatur, aut dividitur: tali quadam specie putandus est pater filium genuisse, imaginem scilicet suam: ut sicut ipse est invisibilis per naturam, ita imaginem quoque invisibilem generit. Verbum enim est filius, & ideo nihil in eo sensibile intelligendum est. Sapientia est, & in sapientia nihil corporeum suspicandum est. Lumen est ve-

rum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: sed nihil habet commune ad solis hujus lumen.

DE HIS IPSIS EX LIBRO QUARTO

τῶν ἀγγέλων.

TEMPUS est decursus his, quæ de Patre & Filio & Spi- ritu sancto differimus: de illis quoque quæ à nobis reli- cta fuerunt pauca repetere. Deus Pater & cum invisibilis sit, & inseparabilis à filio: non per prolationem ab eo, ut quidam putant, generatus est. Si enim prolatio est filius patris: pro- latio vero dicitur, quæ talem significat generationem, qualis animalium vel hominum solet esse progenies: necessario corpus est, & is qui protulit, & is qui prolatus est.

PAMPHILUS. Tum deinde in consequentibus vehemen- tibus adversus hæresim Valentini talia scribentem invecus, longe his contrariam suam sententiam secundum catholicæ fidei protulit veritatem.

DE HIS IPSIS EX SECUNDO LIBRO

super Joannem.

UNIGENITUS ergo Deus Salvator noster, solus à patre generatus: natura & non adoptione filius est. Natus autem ex ipsa patris mente: sicut voluntas ex mente. Non enim divisibilis est divina natura, id est, ingenti patris: ut putemus vel divisionem vel imminutionem substantiæ ejus, filium esse progenitum. Sed mens sive cor, aut sensus de Deo dicen- dus est, inconcussus permanens, germen proferens volunta- tis, factus est verbi pater. Quod verbum in sinu patris re- quiescens, annunciat Deum, quem nemo vidit unquam: & revelat patrem, quem nemo cognovit nisi ipse solus his, quos ad eum pater cælestis atraxerit.

PAMPHILUS. Sufficiat per hæc respondisse secundæ criminationi: nunc consequenter respondebimus etiam his, qui purum hominem, id est, sine Deo, ab eo dici asserunt Christum.

QUOD NON PURUS HOMO, SED

divinæ naturæ sit Christus. De primo libro *τῶν ἀγγέλων.* Origenes.

EX eo quod dicit Apostolus Paulus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum: mani- feste datur intelligi, quia non erat homo Christus Jesus, sed erat divina natura. Non enim si homo esset, dixisset Paulus hoc quod ait: Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per hominem. Si enim homo fuit Jesus, & per ipsum assump- tus est in apostolatam Paulus, utique per hominem erat factus Apostolus. Si autem per hominem erat factus Apo- stolus: nunquam dixisset, quia neque per hominem, sed manifeste separat ab humana natura Jesum Paulus per hæc verba. Non enim sufficere ei dixisset, neque per hominem, sed adiecit dicens: sed per Jesum Christum. Quem utique quia sciebat excellentioris naturæ esse: propterea se dixit non assumptum esse per hominem.

PAMPHILUS. Hæc in initio Epistolæ dicens, in sequen- tibus libris ipsius similia adiecit: exponens illud capitulum in quo scriptum est: Notum autem vobis facio fratres Evange- lium quod prædico vobis: quoniam non est secundum homi- nem: neque enim ego ab homine accepi illud, sed per reve- lationem Jesu Christi. Adverte ergo quid scribit.

ORIGENES. Quia convenienter quis & hæc adjungens prioribus, ostendere poterit his qui negant deitatem Jesu Christi, sed hominem eum solum pronunciant: quod non est homo, sed Deus Filius Dei Jesus Christus. Sic enim dicit Apostolus: Quia Evangelium quod evangelizavi vobis, non est secundum hominem, sed secundum Jesum Christum. Evi- denter ergo ostendit, quia Christus Jesus non est homo. Si autem non est homo, sine dubio Deus est: imo non aliud erit nisi homo & Deus. Et iterum, si verum est quod dicit Paulus: quia non ab homine accepi illud Evangelium, sed per revelationem Jesu Christi: certum est quia Jesus Christus, qui revelavit, non est homo. Alienum est ab homine revela- re, quæ ei occulta sunt & velata sunt. Quod etiam si aliquan- do per hominem fiat, non tamen ab homine fit, sed ab eo qui in homine loquitur Christus.

PAMPHILUS. Tempus est his ita evidenter ostensis, nos etiam ad insequentis criminationis tendere defensionem, breviter studio paucorum testimoniorum probatione conten- tos: adversus eos qui dicunt eum per allegorias adimere omnia quæ de salvatore scripta sunt corporaliter facta.

ORIGENES. Adjungendum est etiam illud his quæ su- pra diximus, quoniam corpus Christi non erat alienum à ter- rena substantia, secundum hoc quod filius est David, & filius est Abraham, sicut scribit Matthæus: Liber generationis Jesu Christi Fili David, filii Abraham. Et sicut Paulus dicit: Christum esse ex semine Abraham, & ex semine David secun- dum carnem. Quod ergo dictum est, quia consummatus qua- draginta diebus jejunii & quadraginta noctibus, postea esturrit sine dubio hoc indicat, quod evacuati & repleri similitur ut nostra corpora solent, etiam illius poterat corpus.

Si vero quis objiciat nobis hujus miraculi rationem, de quadraginta dierum jejunio, facile solvi potest, cum adhibe- tur etiam illud exemplum de Moysè & Elia, qui similiter per- tulisse jejunium referuntur.

Sed & illud quod itineris labore & æstu fatigatus, sedens super puteum requiescit & sitit: quid aliud indicat nisi ner- vorum fatigationem: & solis ardore nimio, elementum cor- porei humoris absumptum: Quod vero in melioribus occu- patus, hoc quod bibere voluerat distulit, nec bibit, non pro- pretea dicendum est, quia nec passus est sitim.

Sed & illud quod frequenter vocatur per cœnas, & in conspectu omnium manducat & bibit: non decipiens vel fal- lens oculos videntium facit, neque putative ut quidam arbi- trantur hæc gerit: maxime cum ita sumeret cibum & po- tum, ut à quibusdam etiam quæsi pro præsumptione nimia culparetur, velut cibum & potum avidius ac propensius appetens.

Si autem quis violentius velit asserere, ideo hæc ita esse, quia per phantasiam manducabat: & illi quomodo id ferret nesciebant: Respondendum est ad ea, ex his quæ Dominus ipse dixit: Venit Joannes Baptista neque manducans, neque bibens, & dicunt, dæmonium habet: venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo devorator, & vinum bibens. Ipso enim salvatore dicente, quia venit filius hominis manducans & bibens: quomodo ausus est aliquis di- cere, neque manducasse eum, neque bibisse? Quæ utique manifesta incredulitas est doctrinæ ejus. Si autem manducabat & bibebat, & substantia vini atque escæ in carnem ejus effi- ciebat: sine dubio per omnes corporis ejus compages mem- brorum diffundebatur. Spiritualem enim naturam, sicut quidam de ejus corpore sentiunt, quod imperite satis & ab- surde faciunt: impossibile est vini atque escæ substantiam recipere.

Si vero quis indignans, obscœnas ad hæc inquisitiones proferat, requires si etiam digestionem in corpore fiebant: ni- hil absurdum videtur fateri secundum consequentiam naturæ corporeæ. Si vero etiam exemplis à nobis hæc exigant affir- mari: ostendendum est illos satis hæc insipienter inquirere. Ubi enim ista de Apostolis vel cæteris sanctis referuntur facta, vel etiam de impiis & peccatoribus? Sed & circumcisionis ejus ratio, nobis quidem non generabit angustiam: dicenti- bus eum consequenter humano corpore & circumcissum esse, & præputium ejus terræ mandatum, fortassis usque ad tem- pus: aut si aliter est, in alia disputatione requiretur. Hæc ta- men ejus circumcisio satis coangustabit eos, qui ex diverso sunt. Spirituale enim corpus quomodo poterat circumcidi ter- reno ferro? Propter quod non erubuerunt quidam ex ipsis de præputio circumcisionis ejus, etiam libros edere: qui- bus ostendere conarentur quod in substantiam cesserit spiri- tualem.

Non minus autem angustabuntur etiam illi qui animale corpus dicunt esse corpus Christi. Sed & de sanguine ejus & aqua quæ processit de latere ejus hasta compuncto à milite, eadem sentienda sunt. Sed his qui sciunt quid audiatur per hoc quod dicitur: quia fixuræ clavorum erant in ejus corpo- re: manifeste declaratur quia caro erat terrena, id est, hu- manæ naturæ: quæ utique non erat talis ut recipendorum vul- nerum subterfugeret qualitatem: quasi non etiam multa hu- manæ infirmitatis in ipsa morte sensisset. Anima perturbatur, & tristis est pro ea usque ad mortem.

Quæ omnia evidenter ostendunt, quod non falso, sed quasi homo dixerit: Spiritus quidem promptus est, caro au- tem infirma. Eadem nihilominus ostendit etiam somni ratio,